

Beteckning: _____

Institutionen för pedagogik, didaktik och psykologi

Används elevers förkunskaper i undervisningen? –
En enkätstudie av några avgångsklasser vid två
gymnasieskolor

Kristina Blomqvist
Oktober 2007

Examensarbete, 10 poäng
Didaktik

Lärarprogrammet 60p
Handledare: Monica Hallström
Examinator: Christina Gustafsson

Blomqvist, Kristina (2007): *Används elevers förkunskaper i undervisningen? – En enkätstudie av några avgångsklasser vid två gymnasieskolor.*

Examensarbete i didaktik. Lärarprogrammet. Institutionen för Pedagogik, didaktik och psykologi. Högskolan i Gävle. 2007.

Sammanfattning

Att lärare besitter kunskaper inom sitt ämne är självklart men hur mycket av elevernas kunskaper används i undervisningen? I dagens skola förespråkar läroplanen att öka elevernas inflytande i undervisningen, varför inte då uppmärksamma och använda deras kunskaper? Syftet med detta examensarbete var att undersöka om elever i några gymnasieskolor anser att de har kunskaper som skolan skulle kunna använda i undervisningen, om denna kunskap har använts och på vilket sätt eleverna tycker att den ska användas. 180 avgångselever ifrån två olika gymnasieskolor besvarade en enkät med frågor om sina förkunskaper, favoritämnen och allmänna förhållande till skolan. Frågorna utformades för att dels ge ett direkt svar på om eleverna anser att lärarna använder deras kunskap i undervisningen, men även för att uppmärksamma vilka intressen eleverna har och på vilket sätt eleverna anser att dessa kan tas till vara i didaktiska sammanhang. Elevernas förslag på hur deras förkunskap skulle kunna användas i skolan kunde delas in i fyra olika kategorier: 1. Elever som vill ha mer inflytande och bestämma mer om undervisningens utformning. 2. Elever som vill att läraren mer aktivt ska undersöka elevernas förkunskaper. 3. Elever som vill ha mer interaktiv undervisning, exempelvis frågor och diskussioner, eller mer variation. 4. Elever som vill ha en individuell arbetsplan. Eleverna fick möjlighet att ange sitt favoritämne under olika år i skolan, vilket gav svar på vilka ämnen som är mest populära under olika skolstadier. Populariteten av ett ämne kan återspegla en didaktisk karaktär inom ämnet, som laborationer, fysisk aktivitet eller verbal kommunikation. Enkätsvaren visar att de flesta eleverna är nöjda med skolan och att skolarbetet inte verkar vara alltför krävande. Idrott var det ämne som flest elever hade som favoritämne i alla stadier av sin utbildning. Ett flertal elever anser sig ha specialkunskaper och flera av dem är villiga att mera aktivt använda dessa i undervisningssammanhang. I ett framtida forskningsprojekt skulle det vara intressant att undersöka om elever, som i undervisningssituationer får dela med sig av sin kunskap till andra elever, också har en ökad motivation för skolarbetet. Vidare forskning kan också inriktas mot att besvara på vilka didaktiska grunder idrott är så populärt bland eleverna.

Nyckelord: *Delaktighet, elevinflytande, förkunskaper, motivation, undervisning*

Innehåll

1 INTRODUKTION	2
1.1 Motivationen att lära	2
1.2 Syftet med undersökningen	3
1.3 Disposition av arbetet	3
2 LITTERATURBAKGRUND	3
2.1 Motivation som begrepp	4
2.2 Forskning om motivation i skolan	4
2.3 Sammanfattning av bakgrund	7
3 METOD	8
3.1 Val av metod	8
3.2 Urval av målgrupp	8
3.3 Utformning av enkätfrågor	9
3.4 Insamling och bearbetning av data	10
3.5 Metodanalys	11
4 RESULTAT	11
4.1 Frågorna 1-6 - elevens ålder, kön, gymnasieprogram, läskunnighet ...	11
4.2 Frågorna 7-8 - elevens favoritämnen i skolan	14
4.3 Frågorna 9-11 - elevens specialkunskaper och hur de används i skolan	15
4.4 Frågorna 12-15 - elevens fritidsintresse	16
4.5 Fråga 16 - hur eleven skulle vilja att hans/hennes specialkunskaper ...	17
4.6 Frågorna 17-21 - elevens intresse för skolarbetet och intryck av skolan	17
4.7 Sammanfattning av resultaten	18
5 DISKUSSION	19
5.1 Elevernas förhållande till skolan	20
5.2 Elevernas favoritämnen i skolan	21
5.3 Elevens specialkunskaper och hur kan den tas tillvara i undervisningen	23
5.3.1 Elever som vill ha mer inflytande ...	23
5.3.2 Elever som vill att läraren ska undersöka mer aktivt elevernas ...	24
5.3.3 Elever som vill ha mer interaktiv undervisning	25
5.3.4 Elever som vill ha en individuell arbetsplan	25
5.3.5 Endast ett fåtal vill ha fler utmaningar	26
5.3.6 Användningen av elevernas kunskaper i undervisningen	26
5.4 Praktisk tillämpning av resultatet och fortsatt forskning	28
REFERENSER	30
BILAGOR	32
Bilaga 1. Enkät	33
Bilaga 2. Elevernas oredigerade svar på fråga 10, 11 och 16	35

1 INTRODUKTION

Innan jag beslutade mig för att bli lärare och arbetade som forskare blev jag ofta förvånad över att flera av de nya doktoranderna, som just börjat sin forskarbana, saknade en passion för ämnet och en iver att lära sig nya saker. I kontrast till denna ganska loja inställning till viljan att lära sig något nytt fick jag uppleva den totala motsatsen vid ett besök i min yngsta dotters klass. I hennes klassrum var det liv och rörelse och alla ville delge sin kunskap till läraren som hade fullt sjå med att få eleverna att sitta stilla. Frågade läraren en fråga sköt det upp minst tjugo armar som gärna ville svara. Eleverna var ivriga att dela med sig av sin kunskap och att lära nytt, något som jag inte upplevt på länge. Vad gjorde läraren då? Använde han sig av denna kraft? Nej, till största del försökte han organisera detta kaos och få eleverna att sitta stilla och vänta på sin tur. När jag jämförde detta kaos med hur mina föreläsningar såg ut på universitetet insåg jag vad jag saknat hos studenterna. Viljan att delge sin kunskap och ifrågasätta var som bortblåst. Framför mig i föreläsningssalen satt välordnade elever som antecknade i en total tystnad, ingen avbröt mina föreläsningar eller ifrågasatte det jag förmedlade. När frågestunden kom möttes jag av en kompakt tystnad. Vart tog iveren att lära och ifrågasätta vägen?

1.1 Motivationen att lära

Motivationen att lära, våga ifrågasätta och vilja att förstå anser jag är viktiga ingredienser för att kunna driva kunskapen framåt. Eleverna måste våga ifrågasätta och vilja förstå och lära. Vart tog denna vilja att lära som jag som handledare senare blev tvungen att locka fram hos mina doktorander? Det tog ofta närmare ett år för dem att hitta den viljan. När viljan fanns där byttes doktoranden från att ha varit en matad student som accepterade alla mina förklaringar till en självständig ivrig letare av egen kunskap som ofta obstinat ifrågasatte min kompetens. Ivern att lära och delge sin kunskap fanns i min dotters klass. Flera av eleverna i denna klass, och antagligen i de flesta andra klasser, har säkert utvecklat djupare kunskap inom sina favoritintressen redan innan de kommit till skolan. Jag skulle vilja verka i en skola som bygger på denna kunskap och låter eleverna använda den i undervisningen, då kanske denna motivation kan utvecklas och stimuleras.

För att i mitt perspektiv få en mer motiverad elev som är mer delaktig borde eleven bidra mer i undervisningen. Är eleverna aktiva deltagare i undervisningen i vår skola idag? Använder lärarna elevernas kunskaper i undervisningen? Skulle motivationen hos eleverna öka om de

var mer bidragande i undervisningen? Elever kommer ofta till skolan med kunskaper och erfarenheter som läraren ofta är helt omedveten om. Ett sätt att undersöka om eleverna känner sig delaktiga i skolan är att fråga eleverna hur de tycker att skolan använder deras kunskap.

1.2 Syftet med undersökningen

Syftet med detta arbete är att undersöka om eleverna i några gymnasieskolor anser att de har kunskaper som skolan skulle kunna använda i undervisningen, om denna kunskap har använts och på vilket sätt eleverna tycker att den ska användas. Vidare har elevens motivation till skolarbetet mätts genom frågor om t.ex. på vilken grund gymnasieutbildningen valts, favoritämnen, hur mycket tid som läggs på studier utanför schemalagd skoltid, utbildning av föräldrar och hur nöjd eleven varit med sin utbildning. En av de avgörande drivkrafterna för skolarbete hos en elev är motivation. En betydelsefull form av motivation är delaktighet (Jenner, 2004). Delaktighet kräver att individen dels mottar något men också bidrar med något. I den klassiska undervisningssituationen är eleven mottagare av kunskap och läraren bidragare (Ahlberg, 2001). Hur är förhållandet i dagens skola?

1.3 Disposition av arbetet

Detta arbete inleds med en genomgång av litteraturen om begreppet motivation och aspekter som påverkar denna i skolan. Här definieras olika typer av motivation som inre och yttre motivation. Vidare redogör jag för forskningen om hur elevers och lärares interaktioner påverkar elevens inlärningsprestation. I det efterföljande avsnittet beskrivs metoden som är en enkätundersökning av elever från två olika gymnasier. Här redovisas också bakgrunden till frågornas utformning. Resultaten presenteras och analyseras i ett eget avsnitt. I resultatavsnittet redovisas även elevernas oredigerade svar på frågor som krävde egna formuleringar. Arbetet avslutas med en diskussion och förslag till fortsatt forskning.

2 LITTERATURBAKGRUND

I detta avsnitt definieras motivationsbegreppet, vidare sammanfattas relevant litteratur inom motivationsforskningen. Förutom litteratursökning i bibliotek söktes delar av litteraturen genom Internets sökmotor google. Sökord som användes var motivation, motivation + skola, motivation + undervisning och delaktighet + elever. Jag hade svårt att hitta relevant litteratur som behandlade elevens direkta delaktighet i undervisning och forskning om hur detta

påverkade elevens motivation. Däremot har jag hittat mycket litteratur om begreppet motivation och teoretiseringar om aspekter på hur motivationen kan påverkas. I denna bakgrund har jag koncentrerat mig på litteratur som tar upp aspekter som påverkar motivationen mer än en generell beskrivning av motivation som begrepp. För en bra sammanfattning runt teoretisering om motivation, de delar som inte tas upp i detta arbete, finns dels en c-uppsats i ämnet, se Henriksson (2007) och en kunskapsöversikt om motivation av Ahl (2004).

2.1 Motivation som begrepp

Enligt Nationalencyklopedin (1993, s. 474) är definitionen på motivation en ”sammanfattande psykologisk term för de processer som sätter igång, upprätthåller och riktar beteende”. I en lärandesituation är det de processer som höjer elevernas förmåga att ta till sig kunskap. Psykologen Vallerand har beskrivit tre typer av motivation: inre motivation, yttre motivation och amotivation (Vallerand, 1997). Inre motivation är den drivkraft som en person har då själva uppgiften som ska utföras ger tillfredställelse och nöje. Nöjet att lära sig något nytt och tillfredställelsen att ha lärt sig detta. Vid yttre motivation ligger drivkraften att utföra uppgiften i de belöningar, fördelar eller utmärkelser som kommer efter utförandet. Belöningarna runt om uppgiften eller uppmärksamheten personen får då uppgiften är löst är den viktiga motivationskällan. Vid amotivation, som är den motivationstyp som beskriver tillståndet av brist på avsikt att handla, görs uppgiften utan mål och syfte. Uppgiftslösandet medför ingen tillfredställelse utan inger mest ångest över egen otillräcklighet inför uppgiften. Vallerand beskriver också tre olika nivåer som motivationen kan verka på: en global nivå, en kontextuell nivå och en situationsnivå. Den globala nivån beskrivs som den mer övergripande motivationen kopplad till den miljö individen lever i. Den kontextuella nivån beskriver motivationen till ett visst område och situationsnivån anger motivationen för stunden. Nivåerna kan påverka varandra men kan också vara skilda åt genom att en person kan ha olika typer av motivation på olika nivåer. Motivationen enligt Vallerand är mycket komplex och dynamisk.

2.2 Forskning om motivation i skolan

Två avgörande aspekter som påverkar kunskapsintaget är elevens mottaglighet och lärarens arbetssätt. Hur påverkas elevens mottaglighet? De elever som har en inre motivation strävar mot lärandemål och de elever som har en yttre motivation mot prestationsmål.

Motivationsforskningen har varit inriktad på att eleverna antingen strävar mot ett lärandemål eller ett prestationsmål (Giota, 2002). Senare forskning visar att eleverna kan ha multipla mål (Vallerand, 1997). I de multipla målen ingår att elevers handlingar sker i ett socialt sammanhang. Elevernas motivation har betydelse för såväl skolprestation som yrkesval. Dessa tre ovan beskrivna typer av motivation, motiverar eleverna att arbeta i skolan men den generella uppfattningen har varit att elever med inre motivation presterar bättre (Giota). Annan forskning visar att elevernas framgång i skolan även beror på hur de lyckas i sociala sammanhang. Alltså påverkar det sociala klimatet och undervisnings sättet elevernas motivation. Enligt Giota (s. 299) kan ”yttre faktorer såsom belöningar och lärarberöm, deadlines och påtvingade mål missgynna elevers inre motivation”. Giota citerar på sid. 299 Ames (1992) som föreslår: ”Att när elever får möjlighet att få göra vissa val och utöva viss kontroll så ökar deras intresse för skoluppgiften och deras kognitiva engagemang i uppgifterna. Detta kan göras genom att man involverar eleverna i olika beslut som gäller hela klassen såsom när saker och ting ska göras och hur de skall göras”.

I Österlinds bok (2005) om eget arbete finner hon en koppling mellan elevens bakgrund och framgången av eget arbete. Hon hänvisar också till tidigare studier där forskare funnit att ”utbildningsframgången tycks gå i arv – något som kan läsas ut i statistik men inte kan förklaras av faktorer som intelligens eller begåvning” (s 79). Denna form av förståelse definieras som elevens habitus och är en beskrivning av ”den sociokulturella överföringen från föräldrar till barn inom olika grupper i samhället” (a.a., s 79). Mer konkret skulle det betyda att elever som kommer ifrån ett socialt klimat som har en negativ inställning till skolan skulle få ett svårare utgångsläge i sin motivation till att lära än en elev med motsvarande positiv inställning.

Kön verkar vara en annan aspekt som påverkar elevens mottaglighet. I ”Kön och skolframgång: tolkning och perspektiv” av Björnsson (2005) visas en markant skillnad mellan pojkars och flickors studieframgång då ”flickorna som grupp presterar bättre än pojkar i utbildningssammanhang”. Han skriver vidare att ”Dessa skillnader kan knappast förstås eller förklaras utifrån biologiskt-genetiska utgångspunkter. De mönster vi ser i form av förändringar av könsskillnaderna, demonstrerar rätt tydligt att vi främst har med socialt och kulturellt skapat kön” (s 6). Björnsson summerar med tre möjliga förklaringar hur skillnader mellan flickor och pojkars studieframgångar uppstår:

1. Pojkar generellt, säger en del studier, tvingas balansera mellan social position och en insikt om vikten av att anstränga sig i skolan. Om man tar skolarbetet på allvar riskerar man att som pojke 'få sin heterosexualitet ifrågasatt'.
2. Dagens pojkar tycks till skillnad från de moderna flickorna ha en smalare repertoar och vara kvar i en mer traditionell och odynamisk könsidentitet.
3. Satsningar på att ge unga kvinnor tillgång till alla slags kunskapsfält och yrkesbanor har inte på samma sätt omfattat pojkarna (s. 33).

På vilka sätt kan läraren i sitt arbetssätt öka motivationen? I boken "Mobbad? Det har vi inte märkt!" konstaterar Larsson (2004) att: "Det finns också undersökningar som visar att framgång i skolan har mer med känslomässiga och sociala faktorer att göra än med faktakunskaper eller tidigt utvecklad läsförmåga" (s.151). Detta visar betydelsen av att arbeta med gruppdynamiken och det sociala klimatet i klassen för att eleverna ska känna sig trygga i sin klass och våga vara aktiva och våga utveckla sin potential. Ett sätt att arbeta med detta är att notera på vilket sätt eleverna arbetar i klassrummet, vilket belyses av följande citat: "Genom att fundera över elevernas gruppering runt arbetsuppgifterna kan läraren främja inläringens kvalitet. Helklassgruppering, nivågruppering, grupparbete och kooperativt lärande" (Löwenborg och Gíslason, 2003, s.22).

Delaktighet i sin egen utveckling medverkar enligt Säljö (2000) också till motivation. Läraren ger tydliga målsättningar i undervisningen och låter eleven vara delaktig i sin egen inläring. Återkoppling är då en viktig del i denna process. Genom att successivt öka svårighetsgrad hos uppgifterna får eleven en känsla av att kunna prestera, vilket skapar ökad motivation och ökat självförtroende. Sättet att motivera kan skilja mellan olika åldrar enligt Löwenborg och Gíslason (2003): "Motivation kan kopplas till elevernas behov, som skiljer sig mellan olika åldersgrupper. De yngre elevernas behov handlar ofta om att känna sig kompetenta och att känna förmåga att arbeta, medan de äldre eleverna mera behöver kunna koppla studierna till att hitta sin identitet och att fundera över framtida yrkesmöjligheter" (s.22).

Kommunikation mellan lärare och elever är enligt Säljö (2000) basen för en bra inläring. Det är genom språket läraren lär ut. Sättet som läraren kommunicerar sin kunskap kan öka elevens motivation. I naturkunskap händer det ofta att många elever tappar sin motivation då en lärare förlorar sig i formler och lagar. Då gäller det enligt Säljö att öka motivationen genom att: "Istället måste det skapas ett kommunikativt sammanhang där det sätt att uttrycka sig och tänka som formlerna och lagen innebär blir levande och fyller en påtaglig funktion" (s. 96). Läraren måste vara klar över var kunskapen kommer ifrån och varför den är betydelsefull.

I en traditionell föreställning av lärandet överförs kunskap bäst från den vuxne till barnet. I motsats till denna undervisningsmodell har lärandet i form av samarbete mellan eleverna lyfts fram av ett flertal pedagoger t.ex. Sokrates, Dewey, Vygotskij och Piaget som en mera effektiv form av inläring. I denna modell står antingen en mer erfaren eller kunnig elev för kunskapen och utlärandet eller så nås en högre kunskap efter ett samarbete mellan eleverna. Denna form av lärande kallas samlärande och är ett relativt nytt begrepp där läraren lyfter fram barns förmåga att lära varandra (Williams et al., 2000). Begreppet kan delas in i tre former av samlärande; ”peer tutoring”, ”peer collaboration” och ”cooperative learning”. Peer betyder jämlike och syftar till att undervisningen sker mellan två jämbördiga individer. I ”peer tutoring” sker inläringen mellan ett barn som är expert och en som är novis, i ”peer collaboration” mellan två nybörjare som löser uppgiften tillsammans och i ”cooperative learning” sker inläringen mellan barn med olika förkunskaper. Vidare hävdar Williams et al. att ”omfattande forskning klart visar att kamratsamverkan kan bidra till skolframgång hos både det barn som lär ut och det barn som lär sig” (s. 109) och att ”Genom att kontinuerligt växla roll mellan lärare och lärande utvecklar barn en djupare förståelse för vad det innebär att undervisa någon annan något” (s. 109). Båda dessa aspekter av samarbetet utvecklar både barns sociala och kognitiva kompetenser och kan skapa en större motivation till skolarbetet då eleven får en avgörande roll både för sin egen och andras inläring.

2.3 Sammanfattning av litteraturbakgrund

Sammanfattningsvis kan sägas att elever har olika utgångspunkter för sin motivation beroende på deras sociala bakgrund, ålder och kön. Vidare påverkas motivationen av hur ämnet presenteras, det sociala klimatet i klassrummet och lärarens förmåga att kommunicera kunskap. Inom motivationsforskning delas begreppet motivation upp i inre och yttre motivation som leder till lärandemål eller prestationsmål. Framgången i skolan beror även på hur eleven lyckas i sociala sammanhang. Motivationen är alltså beroende av ett flertal faktorer som är av olika vikt för varje enskild elev. Ett större deltagande i planeringen och utförandet av undervisningen kan vara ett sätt att öka elevens inre motivation.

3 METOD

I detta avsnitt beskrivs inledningsvis att denna undersökning är baserad på en enkät som delats ut till gymnasieelever (se bilaga 1). Därefter förklaras urvalet av elever samt utformningen av enkätfrågorna.

3.1 Val av metod

Jag valde att utföra en enkätundersökning eftersom det var viktigt att antalet utfrågade elever var många då jag inte på förhand visste hur många elever som ansåg att de hade kunskaper att dela med sig i skolan (Johansson och Svedner, 2001). Nackdelen med enkäter är dock att svaren blir ofta kortfattade och ibland svåra att tolka och det saknas då tillfälle att ställa följdfrågor som en intervju skulle möjliggöra. Intervjuer av enskilda elever skulle kunna vara nästa steg i denna undersökning för att få ett mer uttömmande svar på hur eleverna vill att lärarna använder deras kunskap i undervisningen. Jag utformade enkäten (se bilaga 1) för att få huvudfrågan besvarad men också för att utröna elevens motivation i skolarbetet och en ansats till vidare forskning. Eleverna deltog frivilligt i enkätundersökningen och svaren behandlades anonymt och enligt rådande forskningsetiska regler (Johansson och Svedner).

3.2 Urval av målgrupp

Jag bestämde mig för att fråga elever som går sista året på gymnasiet då de är i slutet av sin grundläggande skolutbildning och kan då förhoppningsvis ge ett mer uttömmande svar om deras förkunskaper har använts. Eleverna är dessutom myndiga och får svara på enkäter utan målsmans medgivande. För att få ett så brett urval som möjligt av elever med olika hemmiljöer och med olika intressen valde jag elever både från teoretiska och yrkesinriktade utbildningar. Två olika gymnasier valdes. Den ena erbjöd enbart teoretisk utbildning och den andra både yrkesinriktad och teoretisk utbildning. Gymnasierna var inte helt obekanta för mig. Jag hade tidigare gjort min verksamhetsförlagda utbildning på dessa vilket underlättade distributionen av enkäterna. För klasser med teoretisk utbildning valde jag elever som studerade samhällsvetenskapligt program och naturvetenskapligt program. På de yrkesförberedande utbildningarna var programmen barn och fritid, omvårdnad, bygg, transport, industri och fordon. Valet av programmen gjorde att andelen tillfrågade kvinnor och män blev ganska lika, 54 % kvinnor och 46 % män. Det fanns en övervikt av kvinnor på de teoretiska programmen och en övervikt av män på de yrkesförberedande programmen. Det

ena gymnasiet ligger i en större stad med ungefär 140 000 invånare, stad A, och det andra gymnasiet ligger på en mindre ort med ungefär 20 000 invånare, ort B.

3.3 Utformning av enkätfrågor

Syftet med enkäten var att undersöka hur de utvalda skolorna tar till vara och utvecklar elevens förkunskaper och specialintressen. Första delen (frågorna 1-6) ger en bakgrund av eleven. Svaren på frågorna 1-4 visar elevens ålder, vald utbildning och på vilken grund eleven valt program. På vilket sätt en elev har valt ett program kan visa hur väl motiverad eleven var innan utbildningen. Bland elever som valt utbildningen av eget intresse kan det finnas några med speciella kunskaper inom området. Fråga 5 undersöker föräldrarnas utbildningsnivå. Om föräldrarna har en hög utbildning kan detta ge ett större intresse hos eleverna för utvecklingen av teoretiska kunskaper (Österlind, 2005). Frågan om eleverna kunde läsa innan skolan kan spegla ett tidigt intresse för skolverksamhet. Se vidare 4.1.

Frågorna 7-8 behandlar favoritämnen i skolan och fanns med i enkäten för att undersöka hur elevernas motivation för olika ämnen förändras under skoltiden, och för att visa om teoretiska eller praktiska ämnen intresserar eleverna mest. Exempelvis kan det vara så att skolan stimulerar eller motverkar elevens engagemang i olika ämnen. Ett exempel på detta kan vara att matematikintresset stiger medan biologintresset sjunker p.g.a. skolans pedagogiska metoder. Det kan också vara av intresse att undersöka om teoretiska eller praktiska ämnen är mest intressanta för eleverna. Se vidare 4.2. Kunskapen om detta kan påverka den pedagogiska utformningen av lektionerna i olika ämnen. Frågorna 9-11 behandlar elevernas specialkunskaper i skolämnen. Dessa frågor undersöker om elevernas specialkunskaper i skolämnen uppmärksammas och tas tillvara i skolan. Se vidare 4.3. Frågorna 12-15 kartlägger elevernas fritidsintresse och i vilken utsträckning lärarna känner till dessa och utnyttjar dem i undervisningen. Att ha ett fritidsintresse kan vara ett sätt att koppla av men det kan också visa på ett engagemang och en drivkraft att lära. I undersökningar av särbegåvade barn (barn med en utpräglad förmåga att lära) visades att de ofta var mycket aktiva på fritiden och hade många olika fritidsintressen (Fredricsson och Palmqvist, 2005). Dessutom utvecklar eleverna viktiga kunskaper om en mängd olika företeelser genom att utöva fritidsintressen. Frågorna 12-15 är relevanta för att undersöka ifall skolan på något sätt uppmärksammar dessa kunskaper. Att utnyttja elevernas fritidsintressen i undervisningen kan möjligen också vara ett sätt att öka elevens motivation för skolarbetet. Se vidare 4.4.

Är eleven till naturen väldigt blyg eller har varit utsatt av nedlåtande kommentarer över sitt intresse eller kunskaper kanske han eller hon avstår från att delge dessa i ett undervisningssammanhang. Fråga 16 utrönar detta. De avslutande enkätfrågorna 17-20 fokuserar på elevens uppfattning om dess förmåga i skolan, hur mycket tid eleven lägger ner på skolarbetet och om eleven är nöjd med sin skolgång och gymnasieval. Dessa frågor lades till för att få en uppfattning om elevernas motivation till skolarbetet. Som exempel på olika elevers motivationsnivå skulle en elev som ansåg att skolan varit svår och den inte lagt ner mycket tid på skolarbetet och dessutom varit missnöjd med både sin skolgång och gymnasieutbildning kunna tyda på en ganska omotiverad elev. Ytterligare ett exempel är en elev som svarar att den haft lätt i skolan, inte lagt ner mycket tid på skolarbetet och inte varit nöjd med sin skolgång eller gymnasieval kan visa på en understimulerad elev, kanske en elev med särbegåvning.

De flesta av frågorna i enkäten är kryssfrågor. Tre av följdfrågorna kräver svar med egna formuleringar. En preliminär enkät testades på tre ungdomar i gymnasieåldern som lämnade förslag till vissa justeringar. Enkäten delades först ut på ort B. Från de inkommande svaren insåg jag att några av frågorna var otydliga eller behövde kompletteras med fler svarsalternativ. Det var sammanlagt 19 elever som angav fler än ett alternativ på fråga 4 om hur eleven valt program. Jag gjorde därför ytterligare förändringar i enkäten innan jag delade ut den i stad A:

- I fråga 4 efter frågan *Hur valde du program?* skrev jag i parentesen *Välj helst ett alternativ* istället för *Välj ett alternativ*.
- I fråga 6 efter frågan *Kunde du läsa innan du började skolan?* satte jag till *Minns inte* i svarsalternativen.
- Flyttade svarsalternativet *Har aldrig haft något favoritämne* från fråga 8b till fråga 8a.

3.4 Insamling och bearbetning av data

I skolan i ort B delade jag själv ut enkäten till samhällsvetarprogrammet och beskrev mitt enkätarbete för dem. Jag har tidigare haft denna klass under lärarutbildningens verksamhetsförlagda tid. Att jag hade träffat dem tidigare gjorde dem säkert positivt inställda till att svara på enkäten. I de övriga klasserna delades enkäterna ut av andra lärare. Jag har tidigare haft naturvetarprogrammet i dessa klasser men inte någon av de yrkesinriktade

utbildningarna. I skolan i stad A valde jag fyra teoretiska program som jag inte hade undervisat under min verksamhetsförlagda tid. I två av klasserna delade jag själv ut enkäten och i de två andra delade en tillfrågad lärare ut enkäten. Samtliga 180 utdelade enkäter blev besvarade av eleverna, alltså inget externt bortfall.

Svaren på enkäten ifrån de 180 eleverna bearbetades manuellt och sammanställdes i olika worddokument. Först gjordes en sammanställning inom de olika programmen och skolorna, t.ex. naturvetenskapligt program + stad A, byggprogrammet + ort B o.s.v. sedan en övergripande sammanställning av samtliga svar. Antalet obesvarade enkätfrågor eller som besvarats på ett oklart sätt uppgick endast till 70 stycken av de totalt 3600 inkomna svar. Det interna bortfallet blev då 2 %. Enkäterna besvarades anonymt och det går inte att på något sätt härleda några svar till enskilda individer.

3.5 Metodanalys

De mest uttömmande egenformulerade svaren på enkäten fick jag från de klasser där jag själv var närvarande. Detta visar att vid enkätundersökningar är det en fördel om frågeställaren själv kan presentera enkäten och syftet med den för att målgruppen ska motiveras att svara mer utförligt. Eleverna besvarade enkäten under lektionstid vilket förklarar att inget externt bortfall förekom i undersökningen. Vidare är det viktigt att frågorna är formulerade så att den svarande inte missförstår svarsalternativen eller syftet med frågan. Exempelvis insåg jag att några av frågorna var otydliga eller behövde kompletteras med fler svarsalternativ när enkäten delats ut på det första gymnasiet på ort B. Sammanlagt blev det interna bortfallet mycket lågt, 2%, vilket visar att frågorna var tydligt formulerade.

4 RESULTAT

I detta avsnitt presenteras och analyseras enkätsvaren. Utformning av frågor och bakgrunden till val av frågor är beskrivet i metodavsnittet i sektion 3.3.

4.1 Frågorna 1-6 - elevens ålder, kön, gymnasieprogram, läskunnighet vid skolstart och föräldrars utbildning.

Totalt besvarades enkäten av 180 gymnasieelever ifrån årskurs 3 på två olika gymnasier belägna 30 mil ifrån varandra. Fördelningen av besvarade enkäter mellan de olika

gymnasierna var relativt jämn; 95 stycken från stad A mot 85 ifrån ort B. Utav dessa enkätsvar kom 129 från elever som går ett teoretiskt program och 51 som går ett yrkesförberedande program. Då gymnasiet från stad A saknar yrkesförberedande program kommer alla enkäter besvarade inom denna kategori av elever från ort B. Därifrån kommer också 43 av de besvarade enkäterna från elever från det teoretiska programmet. På de teoretiska programmen kom 68 elever ifrån samhällsvetenskaplig inriktning och 61 elever ifrån naturvetenskaplig inriktning. Bland de yrkesförberedande programmen läste 13 Barn och fritids-, 3 omvårdnads-, 12 bygg-, 13 transport-, 4 fordon- och 5 industriprogrammet och en uppgav inte vilket yrkesprogram. Majoriteten av de tillfrågade, 161 (89 %) var födda 1988, 13 tidigare än 1988, 5 var födda 1989 och en person uppgav inget födelseår. Fördelningen mellan könen blev 97 kvinnor och 83 män. På de teoretiska programmen var det 78 kvinnor och 51 män och på yrkesprogrammen 19 kvinnor och 32 män. Då jag i denna studie bortsett från att undersöka svaren utifrån ett genusperspektiv var fördelningen av könen mindre viktig. Den tillfrågade gruppen var alltså tämligen jämnt fördelad i förhållande till kön och väldigt homogen i förhållande till ålder.

På fråga 4 i enkäten om hur eleverna valt program fördelade sig svaren enligt tabell 1 i fallande ordning.

Tabell 1. Grunder på hur eleven valt program. Fråga 4 i enkäten.

Valt svarsalternativ	Antal (%) svar
Eget intresse	68 (38%)
Goda möjligheter att läsa vidare	42 (23%)
Goda framtidsutsikter	32 (18%)
Fler än ett svarsalternativ	19 (10%)
Annat svarsalternativ	7 (4%)
Slumpen	6 (3%)
Det ger ett yrke utan vidare utbildning	6 (3%)

Majoriteten, 95 elever, av de tillfrågade svarade på fråga 5 att minst en förälder hade akademisk utbildning medan 83 elever uppgav att föräldrarna saknade sådan. Två lämnade inget svar. Andelen med minst en förälder med akademisk utbildning var större i Stad A (73 st.) än i Ort B (22 st.). Flera undersökningar har visat att elever som har akademiskt utbildade föräldrar har det lättare för sig i skolan (Skolverket, 2007). Även bland elever som läser vidare vid universitetet har majoriteten föräldrar med akademisk utbildning (Högskoleverket, 2003). I denna studie har 9 (18%) av eleverna på de yrkesförberedande utbildningarna minst en förälder med en akademisk utbildning mot 86 (67%) av eleverna från de teoretiska utbildningarna. På ort B har dubbelt så många elever på de teoretiska programmen föräldrar med akademisk utbildning om jag jämför med elever i yrkesprogrammen. Skillnaden blir ännu större vid jämförelse mellan stad A och ort B där fyra gånger fler elever har föräldrar med akademisk utbildning på de teoretiska programmen i stad A jämfört med yrkesprogrammen i ort B.

Av de 180 tillfrågade eleverna uppgav 89 på fråga 6 att de kunde läsa innan de började skolan. Bland eleverna på de teoretiska programmen var det 62 % i ort B mot 42 % i stad A och bland yrkesprogrammets elever 55 %. Detta ger en större andel elever i ort B som kunde läsa innan de börjat skolan än i stad A. I stad A svarade ett stort antal elever att de inte mindes¹ detta gör att jämförelsen mellan ort B och stad A är inte helt korrekt. Om jag räknar med att hälften av eleverna som svarade *minns inte* kunde läsa innan skolan började blir det även 62 % i stad A. Sammanfattningsvis visar detta att en stor andel av eleverna kunde läsa innan skolan på alla de olika programmen, totalt över 50 %.

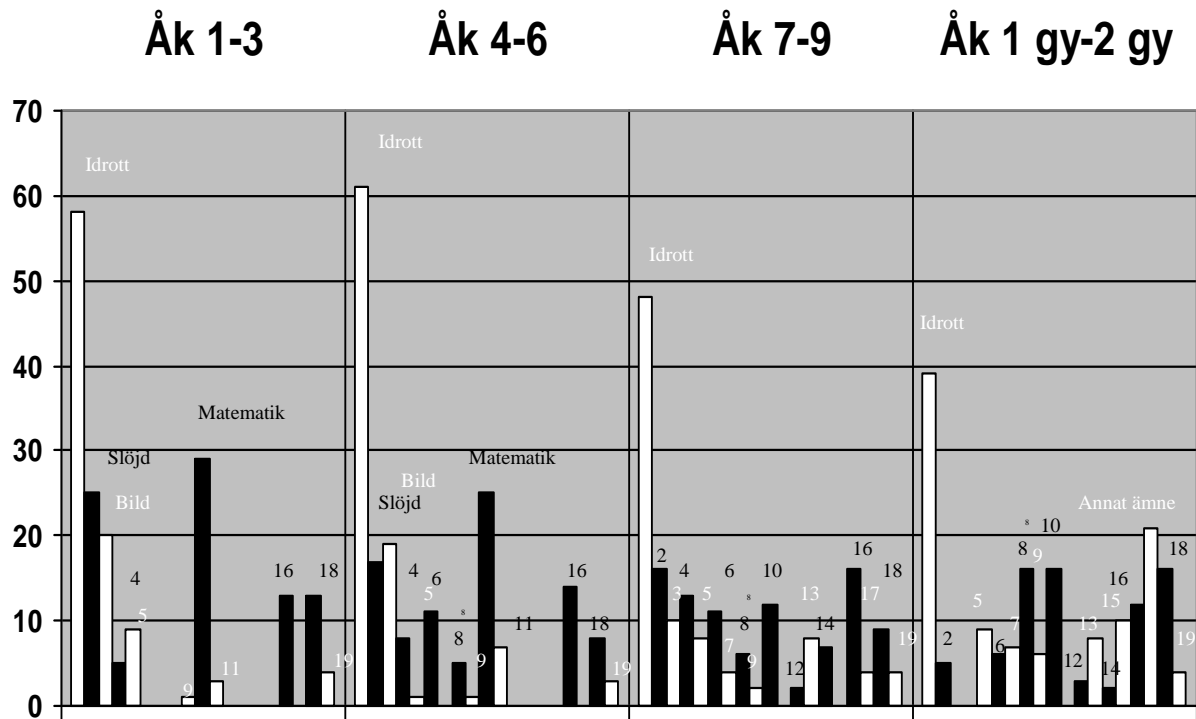
---

¹ Jag ändrade denna fråga i enkäten och gav eleverna i stad A chansen att svara *minns inte* på denna fråga.

4.2 Frågorna 7-8 - elevens favoritämnen i skolan

Svaren på fråga 7 i enkäten om elevernas favoritämne presenteras i Figur 1.

Figur 1. Fördelning av favoritämnena i skolan utifrån fråga 7 i enkäten.

I tabellen har de mest utmärkande favoritämnena under olika utbildningsstadier angivits med namn. Vit stapel har namngetts med vit text och svart med svart text. Då ingen ämnestext är skriven ovanför stapeln motsvarar siffrorna följande ämnen: 2 –Bild, 3- Slöjd, 4-Musik, 5-Svenska, 6-Engelska, 7-Språk, 8-SO, 9-Historia, 10-Matematik, 11-NO, 12-Fysik, 13-Kemi, 14-Biologi, 15-Naturkunskap, 16-Fler än ett ämne, 17-Annat ämne, 18-Inget ämne och 19-Vet ej.

På fråga 8 i enkäten om favoritämnet ändrats under åren svarade 116 elever *ja* och 60 elever *nej* medan 4 uppgav att de aldrig haft ett favoritämne. Av de 116 elever som svarat att favoritämnet ändrats svarade 60 att *Ett annat ämne blev mer intressant*, 37 att *Byte av lärare ändrade intresset*, 11 att *Ämnet blev för svårt*, 1 att *Ämnet blev för lätt*. 2 svarade att det var *inte något av svarsalternativen*, 3 uppgav flera alternativ och 1 gav inget svar.

4.3 Frågorna 9-11 - elevens specialkunskaper och hur de används i skolan

54 elever svarade *ja* på fråga 9 i enkäten att de haft specialkunskaper i sitt favoritämne. Av dessa svarade 33 att det haft en lärare som varit medveten om detta, 18 att de haft en lärare som var omedveten och 4 gav inget svar eller visste inte. Av de elever som svarat jakande på

att deras lärare varit medveten om deras kunskap angavs följande alternativ som redovisas i tabell 2 i fallande ordning.

Tabell 2. Hur läraren har använt elevens kunskap, fråga 9 i enkäten.

Valt svarsalternativ	Antal svar
Jag har fått agera "hjälp lärare"	11
Min lärare har låtit mig gå vidare i ämnet på egen hand	7
Jag har fått redogöra för mina kunskaper inför mina klasskamrater	6
Inte alls	5
Min lärare har rådfrågat mig inom ämnet	3

På fråga 10 om eleven anser att skolan använder deras förkunskaper i skolan svarade 117 *ja* och 60 *nej*. På de yrkesinriktade programmen svarade 13 elever *nej* och på de teoretiska inriktningarna 47 *nej*. Av de sammanlagt 60 eleverna som svarat *nej* gav 3 av 13 elever på yrkesprogrammen (23 %) och 33 av 47 (70 %) ifrån de teoretiska programmen förslag på hur läraren skulle kunna använda denna förkunskap i skolan. De resterande 25 eleverna gav inget svar eller svaret *vet ej*. När jag analyserade svaren upptäckte jag att många berörde samma saker. Svaren kunde därför delas in i fyra olika kategorier:

- Eleverna som vill ha mer inflytande och bestämma mer om undervisningens utformning. (10 svar)
- Elever som vill att läraren mer aktivt ska undersöka elevernas förkunskaper. (13 svar)
- Elever som vill ha mer interaktiv undervisning, frågor och diskussioner eller mer variation. (6 svar)
- Elever som vill ha en individuell arbetsplan. (6 svar)

I bilaga 2 redovisas de oredigerade förslagen från eleverna under ovan angivna kategorier.

151 elever svarade på fråga 11 att de fått tillräckligt med utmaningar i skolan i sitt favoritämne och 27 elever svarade att de inte fått det, en svarade både *ja* och *nej* och en svarade att den inte hade något favoritämne. Av de 9 elever ifrån yrkesprogrammen och 19 från de teoretiska programmen som svarat *nej* gav 3 respektive 11 elever ett svar på vilken

utmaning de velat ha inom sitt favoritämne. De 14 resterande eleverna som svarat *nej* gav inget svar eller svaret *vet ej*. Vid analysen kunde jag som i fråga 10 hitta gemensamma beröringspunkter i svaren. Jag delade in svaren i två kategorier:

- Elever som vill ha mer utmanande uppgifter. (10 svar)
- Elever som vill ha förändrad undervisningsform. (4 svar)

De oredigerade förslagen från eleverna redovisas i bilaga 2.

4.4 Frågorna 12-15 - elevens fritidsintresse

Hur många av eleverna har aktiviteter utanför skolan och vilka är deras favoritsysselsättningar? Endast 11 av de 180 utfrågade eleverna svarade på fråga 12 i enkäten att de inte hade något fritidsintresse. Av de elever som svarat *ja* svarade 122 att de hade flera olika fritidsintressen. De 10 mest populära fritidsintressena bland eleverna visas i tabell 3 i fallande ordning.

Tabell 3. Tio mest populära fritidsintressen bland elever, fråga 12 i enkäten.

Plats	Fritidsintresse	Antal svar
1	Kompisar	55
2	Träning, motion	42
3	Musik	27
4	Fotboll	20
5	Ridning, häst	17
6	Pojkvän, flickvän	13
7	Dator	13
8	Bilar, motor, rally	11
9	Läsa böcker	9
10	Idrott	7

På fråga 13 om läraren visste om elevernas fritidsintresse svarade 93 elever *ja* och 81 *nej*. 102 elever svarade *ja* på fråga 14 att de haft nytta av fritidsintresset i skolarbetet och på fråga 15 svarade 66 elever att läraren tillvaratagit detta intresse i undervisningen.

4.5 Fråga 16 - hur eleven skulle vilja att hans/hennes specialkunskaper används i undervisningen

På fråga 16 om eleverna skulle tycka om att deras specialkunskaper användes i undervisningen svarade 71 elever *ja* och 97 *nej* och 12 gav inget svar eller svarade *vet ej*. På yrkesprogrammen svarade 8 elever *ja* men majoriteten 43 *nej*. På de teoretiska programmen svarade 63 elever *ja*, 54 *nej* och 12 *vet ej*. Av de elever som svarade *ja* gav 41 av 63 elever på teoretiska programmen ett förslag på hur specialkunskapen skulle användas i undervisningen medan ingen av de 8 som svarat *ja* bland eleverna på yrkesprogrammen gav något förslag.

Efter analys har svaren delats in i följande kategorier:

- Elever som vill förmedla sin kunskap. (29 svar)
- Elever som vill utvecklas individuellt. (11 svar)
- Elev som vill ha en bättre utredning av förkunskapen.(1 svar)

Elevernas oredigerade svar finns redovisade i bilaga 2 uppdelade under de tre olika kategorierna.

4.6 Frågorna 17-21 - elevens intresse för skolarbetet och intryck av skolan

Eleverna fick välja mellan fyra alternativ i fråga 17 på hur de uppfattat sin förmåga i skolan. I tabell 4 nedan återges alternativen och hur många elever som valt detta.

Tabell 4. Elevens förmåga i skolan, svar på fråga 17 i enkäten.

Alternativ	Antal elever	Procent elever i respektive program
Jag tycker skolan har varit lagom svår	86	Yrkes: 41% Teoretisk: 51%
Jag har alltid haft lätt i skolan	49	Yrkes: 10% Teoretisk: 38%
Jag tycker skolan har varit svår	17	Yrkes: 24% Teoretisk: 4%
Jag tycker skolan har varit tråkig/ointeressant	17	Yrkes: 29% Teoretisk: 8,5%
Gett fler än ett alternativ	10	
Inget svar	1	

På fråga 18 om hur mycket tid eleverna lägger ner på skolarbetet utanför lektionstid fördelade sig svaren enligt tabell 5.

Tabell 5. Tid som eleven lägger ner på skolarbete, svar på fråga 18 i enkäten.

Alternativ	Antal elever	Procent elever i respektive program
2-4 timmar i veckan	74	Yrkes: 23% Teoretisk: 48%
0-1 timme i veckan	52	Yrkes: 69% Teoretisk: 13,5%
mer än 1 timme varje dag	29	Yrkes: 2% Teoretisk: 22%
1 timme varje dag	24	Yrkes: 6% Teoretisk: 16,5%
Inget svar	1	

Av de tillfrågade ansåg 73 elever att det var nöjda med sin skolgång och 90 delvis nöjda. 16 ansåg att det inte var nöjda och 1 gav inget svar. På fråga 20 om eleven var nöjd med sitt gymnasieval svarade 151 elever *ja* och 25 *nej*. 1 elev svarade ganska, 1 både *ja* och *nej* och 2 elever gav inget svar. Fråga 21 gav eleven möjlighet att ge egna kommentarer men ingen gav något svar med relevans för undersökningen.

4.7 Sammanfattning av resultaten

Resultaten baseras på enkätsvar ifrån 180 sista årselever ifrån gymnasiet. Eleverna kom ifrån både yrkesförberedande och teoretiska program. Majoriteten, 72 %, av eleverna kommer ifrån ett teoretiskt program. Vid val av utbildning uppgav flertalet att *eget intresse* styr valet. Det mest populära skolämnet genomgående över alla årskurser bland de tillfrågade eleverna är idrott. Mest populärt var idrott i årskurs 4-6 då idrott toppar med 61 st. elever som uppgav det som favoritämne. Flertalet elever, 64 %, uppger dock att favoritämnet ändrats genom åren och de vanligaste orsakerna är att ett annat ämne blivit mer intressant eller att ett lärarbyte ändrat intresset. På frågorna om elevers specialkunskaper uppgav 30 % att de ansåg sig ha detta i sina favoritämnen och över hälften av dessa hade haft en lärare som varit medveten om deras kunskaper. Av de elever där läraren varit medveten om deras specialkunskap utnyttjades de flesta som hjälplärare till andra elever. Ett fåtal av dessa elever hade rådfrågats av läraren inom ämnet. 33 % av de tillfrågade eleverna anser att skolan inte använder deras förkunskaper och på förslag hur de skulle kunna användas kan svaren delas in i fyra kategorier. Kategori 1 utgörs av elever som vill ha mer inflytande och bestämma mer om undervisningens utformning, kategori 2 anser att det är lärarens uppgift att mera aktivt undersöka elevens förkunskaper, kategori 3 vill att undervisningen ska bli mer interaktiv med frågor och diskussioner och kategori 4 vill att läraren utformar en individuell arbetsplan i ämnet. 15 % av eleverna menar att de inte fått tillräckligt med utmaningar i sitt favoritämne och på frågan vilken utmaning de skulle vilja ha haft framkom två grupper, dels de elever som velat ha svårare uppgifter och de som velat ha en annan undervisningsform.

Utifrån enkätsvaren har 93 % av alla de utfrågade eleverna ett fritidsintresse och de flesta av dessa anser att de haft nytta av detta i skolarbetet. Endast 36 % av dem har haft en lärare som tillvaratagit deras fritidsintresse i undervisningen. Vill då eleverna att lärarna använder deras specialkunskaper i undervisningen? 40 % av eleverna skulle vilja det, bland dem en övervägande del av elever ifrån de teoretiska programmen. Det vanligaste förslaget från eleverna på hur specialkunskapen skulle kunna användas är att eleven aktivt ska delta i undervisningen med sin kunskap och ett fåtal tycker att eleven huvudsakligen själv ska utveckla sin kunskap.

Majoriteten av de tillfrågade eleverna menar att skolan har varit lagom svår. 27 % anser att de haft det lätt i skolan, 9 % att de haft det svårt och 9 % att skolan varit tråkig och ointressant. Tillsammans utgör de sistnämnda 45 % utav de tillfrågade eleverna. De flesta eleverna lägger ner ett fåtal timmar per vecka på skolarbetet utanför ordinarie lektionstid. Endast 16 % avsätter mer än en timme per dag. 69 % av eleverna på yrkesprogrammen lägger 0-1 timme i veckan på skolarbete. Även på de teoretiska programmen lägger eleverna en liten del av sin tid på skolarbetet. Resultatet visar alltså att dessa elever inte verkar vara överhopade av skolarbete vilket kan tolkas som att skolan inte är särskilt krävande. 90 % av alla de tillfrågade eleverna är nöjda eller delvis nöjda med sin skolgång och 84 % är nöjda med sitt gymnasieval.

5 DISKUSSION

I detta avsnitt fördjupas diskussionen av elevernas svar på enkätfrågorna och relateras till litteraturbakgrunden i avsnitt 2. I avsnittet 5.1 diskuteras elevens åsikter om skolan och skolarbetet och hur detta kan kopplas till elevens motivation. Avsnittet 5.2 behandlar elevernas favoritämnen i skolan och i 5.3 diskuteras om eleverna anser och vill att deras förkunskaper ska användas i undervisningen. I det avslutande avsnittet 5.4 presenterar jag några tankar om hur arbetet kan användas för att utveckla undervisningsmetodiken.

5.1 Elevernas förhållande till skolan

Hur motiverade är våra elever att gå i skolan och hur finner de sin tillvaro? Resultaten visar det kanske självklara att de elever som väljer ett teoretiskt program i större utsträckning valt detta i åtanke på att läsa vidare vid universitetet. På samma sätt antar jag att flera av eleverna på de yrkesinriktade programmen valt detta för att få ett yrke. Resultaten visar också att enbart elever från de yrkesinriktade programmen valt alternativet att *det ger ett yrke utan vidareutbildning* men dock endast 12 %, vilket jag anser är en låg andel. Det finns alltså grupper inom både de teoretiska och yrkesinriktade programmen som valt inriktningen på grund av yttre motivation. I en fortsatt undersökning skulle det ha varit intressant att studera om det finns en skillnad i prestation mellan en inre och yttre motiverad elev, se avsnitt 2.2.

Majoriteten av eleverna från båda programmen signalerar alltså att det finns en dominerande del av elever på gymnasiet som valt utifrån ett intresse av de ämnen gymnasieprogrammen är inriktade på. Det är ett aktivt val vilket bekräftas med att en försvinnande liten del valt program genom *slumpen*². Skolan har alltså lyckats bevara en majoritet av elever som har kvar sin inre motivation³. Att programmet ska *ge goda framtidsutsikter* har 21 % av eleverna valt som alternativ på enkäten på de teoretiska programmen och 10 % av eleverna på yrkesprogrammen. Framtidshopp kan vara en källa till yttre motivation.

Utifrån svaren på enkäten dominerar yrkesprogrammen bland de elever som lägger ner minst tid på skolarbetet utöver schemalagd skoltid. Generellt sett lägger 61,5 % av eleverna på teoretiskt program och 92 % av eleverna på yrkesprogrammen mindre än 30 minuter varje dag på skolarbete (vilket för mig är en låg siffra). Eleverna verkar inte uppfatta skolan som särskilt svår och mycket lite arbete läggs ner på skolarbetet utanför lektionstid. (Jag uppfattar att tempot är ganska lågt i skolan mot vad dessa elever skulle kunna klara av). Att inget skolarbete utförs hemma är en indikation på att skolan inte kräver mer av eleverna än det som utförs under lektionstid. Något som kanske är sant när vi talar om skolan av idag.

Enkätsvaren visar att relativt många elever är nöjda med sin skolgång och gymnasieval. Enligt enkätsvaren är 41 % av alla elever i undersökningen nöjda med sin skolgång och 50 % delvis och hela 84 % är nöjda med sitt val av gymnasieutbildning. Detta anser jag är ett gott betyg

---

² 8% av eleverna på det yrkesinriktade programmet och 2% av eleverna från det teoretiska programmet.

³ Se kapitel 2 om motivation.

till en skola som av media och politiker ofta fått hård kritik. Utifrån detta utläser jag att skolan är generellt uppskattad av eleverna och de verkar ha en positiv inställning till sin utbildning.

5.2 Elevernas favoritämnen i skolan

Av alla ämnen i grundskolan var idrott det mest uppskattade ämnet bland de 180 utfrågade eleverna, Figur 1. Omkring 30 % av eleverna hade det som ett favoritämne under grundskolan. De estetiska ämnena bild, slöjd och musik kommer tillsammans på andra plats bland favoritämnena med omkring 25 % av eleverna. På tredje plats kommer matematik och naturvetenskapliga ämnen (NO, kemi, biologi, fysik) med omkring 15 % av eleverna. Sedan 1993 gör Skolverket vart tredje år en attitydundersökning där de frågar elever ifrån årskurs 7-9, gymnasiet, lärare och föräldrar om sin syn på skolan. I den senaste undersökningen år 2003 om *attityder till skolan* (Skolverket, 2003) ställdes en fråga om hur roligt eleverna upplevde ämnena engelska, svenska, matematik, idrott och hälsa, religionskunskap, historia, samhällskunskap, andra språk och naturvetenskapliga ämnen. Bland dessa blev det mest uppskattade ämnet *idrott och hälsa* där 87 % av eleverna i åk 7-9 och 79 % i gymnasiet tyckte att det ämnet var mycket roligt eller ganska roligt.

Bland enkätsvaren i min undersökning toppar fortfarande idrott bland favoritämnena i gymnasiet men inte med en så stor dominans som i grundskolan. Intresset för andra ämnen som samhällskunskap, historia, engelska, svenska och språk ökar bland favoritämnena. I gymnasiet ökar också antalet elever som angett ett *annat ämne* som favoritämne. Logiskt sett borde det bli en större spridning av favoritämnena på gymnasiet eftersom det finns fler ämnen att välja mellan, vilket också resultaten visar.

De flesta, 64 %, av de tillfrågade eleverna hade bytt favoritämne. 20 % av dessa ändrade favoritämne p. g. a. ett lärarbyte. Intresset för ett ämne är mycket kopplat till hur det presenteras d.v.s. lärare påverkar definitivt elevens intresse. Det är svårt att utifrån en enkät få svar på om bytet av läraren minskade intresset eller ökade intresset och om ett annat ämne blev mer intressant därför att läraren kunnat göra det mer intressant. En intervju hade gett ett mer uttömmande svar och kanske gett en möjlighet att skilja på hur viktig lärarens roll har varit för att skapa ett intresse för ett ämne och hur mycket intresset legat i ämnet i sig.

60⁴ elever angav att de inte bytt sitt favoritämne under skolåren. 32⁵ av dessa hade idrott som favoritämne, 1 bild och 1 angav *alla ämnen*. 21⁶ av eleverna markerade att de inte bytt favoritämne även om de ändå ringat för olika ämnen mellan de olika skolstadierna och fem hade ringat in *inget ämne* eller skrivit *vet inte*. Varför har så många elever svarat att de inte bytt favoritämne fast det visat i den tidigare frågan att de hade det? Problemet kan vara att jag bad eleverna markera enbart ett ämne och då vissa elever kan ha haft flera favoritämnen har de valt att skriva olika ämnen vid de olika skolstadierna även om de fortfarande upplever att de har samma grupp av favoritämnen. Det kan vara så att ett generellt intresse för läsåmnen gör att flera ämnen blir favoritämnen samtidigt t.ex. både samhällskunskap och svenska, som en elev ringat in olika år eller matematik och NO som en annan varierat mellan. Det bör också påpekas att eleverna kanske inte minns exakt vilket favoritämne de haft under olika skolstadier utan mer baserat sitt svar på det nuvarande favoritämnet. Denna del av undersökningen skulle därför bli mer tillförlitlig om jag följt eleverna genom hela deras skoltid.

Idrott är det ämne som är populärast i min enkätundersökning och det som flest elever har som ett stabilt favoritämne. Idrott är också generellt mest omtyckt bland eleverna i Skolverkets attitydundersökning. Som ny lärare blir jag spontant nyfiken på vad idrottslärare gör för att få detta ämne så intressant eller om det är ämnet ifråga som fångslar? Är idrott som verksamhet överlägsen andra ämnen? Vid idrott krävs både hjärnkapacitet och kroppsarbete vilket kräver flera aktiva sinnen samtidigt. Jag menar att det kanske behövs mer kroppsarbete och rörelse i andra ämnen också och inte bara i idrott. Andra ämnen utnyttjar inte elevens behov av rörelse i tillräcklig utsträckning vilket gör att ämnet inte fångar elevens intresse. Allt stillasittande får eleverna att vantrivas. En annan sak med idrott är att det går att förstå efter ganska korta instruktioner. Det kan vara roligt att spela fotboll även för den som precis lärt sig reglerna och spelar hellre än bra. Kemi däremot kan vara väldigt svårt att förklara på en grundläggande nivå och blir ofta för abstrakt. Vid högre studier när eleven uppnått ett större djup i kunskapen kan kemi däremot fångslas. Lärare i andra ämnen än i idrott kanske gör instruktionerna för långa och komplicerade vilket medför att eleverna tappar intresset innan utövandet. I kemi kan formelskrivningar ta över den egentliga betydelsen av den kemiska reaktionen och vad den har för betydelse i verkligheten. Läraren hinner inte ge ämnet en

---

⁴ 49 % av eleverna på yrkesprogrammet och 27 % av eleverna på teoretiska programmet

⁵ 23 % av eleverna på yrkesprogrammet och 16 % av eleverna på teoretiska programmet.

⁶ 16 % av eleverna på yrkesprogrammet och 10 % av eleverna på teoretiska programmet.

förankring i verkligheten vilket gör formlerna eller instruktionerna obegripliga. I idrott är instruktionerna ganska enkla och eleverna övergår fort under lektionen till utövandet. Kopplingen till sin egen utveckling och välmåga är också ganska uppenbar i idrott. Eleven arbetar aktivt i idrott tillsammans med sina kamrater för att uppnå en egen tillfredsställelse i form av bättre motion och bättre hälsa.

Jag anser att eleven kan få ett ökat intresse för fler ämnen om läraren tar efter lite av idrottens sätt att undervisa; göra ämnet mer handfast, skapa mer omväxling genom rörelse på lektionen, koppla ämnet mer till vilken nytta den har i vardagen och framförallt vilken nytta den har för eleven.

5.3 Elevers specialkunskaper och hur de kan tillvaratas i undervisningen.

En lärares dröm är att få elever som är engagerade och självständiga i skolarbetet. Som lärare försöker man väcka ett intresse för ämnet och engagera eleverna, men hur mycket kan eleverna redan innan och hur mycket tar vi som lärare tillvara av detta i undervisningen? Skulle det vara möjligt att utnyttja denna resurs och skulle eleverna tycka om att känna sig som en resurs i skolarbetet? Hur använder läraren eleverna i undervisningssituationen? Ofta besitter elever djupare kunskap inom specialområden. Skulle läraren kunna utnyttja den kunskapen i undervisningssammanhang och på samma gång få eleverna mer aktiva under lektionerna?

På min fråga om eleverna tyckte att lärarna använde deras förkunskaper i skolan svarade 60 nej. I en följdfråga bad jag dessa elever beskriva ett sätt på hur denna kunskap bättre skulle kunna användas. 36 elever antog denna utmaning. Endast 3 av dem kom ifrån yrkesprogrammet vilket gör att det till största del är åsikten ifrån de teoretiska programmen som blir rådande. Vid en jämförelse mellan förslagen på hur förkunskaperna skulle kunna användas i undervisningen kunde jag hitta fyra ståndpunkter som de olika svaren kunde sorteras under.

5.3.1 Eleverna som vill ha mer inflytande och bestämma mer om undervisningens utformning

Det var tio svar som kunde sorteras under denna ståndpunkt. Svar som ”Låta oss ha större inflytande på lektionerna”, ”Bestämma mer själva” och ”Fråga eleverna mer. Det är mycket

snack om elevdemokrati ingen elev märker av det sen bara massa snack.” visar ett större behov av inflytande på lektionernas utformning och den övergripande planeringen av undervisningen. Eleverna gav förslag på att de själva skulle vilja vara mera aktiva i undervisningen som ”Låta elever hålla i lektioner någon gång ibland”, ”Till att eleven får lära andra elever vid ngt tillfälle” och ”Elever skulle kunna hålla fler lektioner” eller att de kunde tänka sig bidra med egen kunskap som ”Läraren skulle ta upp dessa kunskaper i sin undervisning” och ”Ta till sig ny kunskap för att göra undervisningen bättre”. Svaren vittnar alltså om ett behov hos eleverna att vara mer involverade i planeringen av undervisningen, aktiva i utlärningsprocessen och i utformningen av undervisningen.

Elevers ökande inflytande i undervisningen är något Lpo94 förespråkar. I den går det att läsa ”Det är inte tillräckligt att i undervisningen förmedla kunskap om grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och förbereda eleverna för att aktivt delta i samhällslivet. Den skall utveckla deras förmåga att ta personligt ansvar” (Lpo 94, 2004, s. 11) och (s. 18) ”Läraren skall – se till att alla elever oavsett kön, social och kulturell bakgrund får ett reellt inflytande på arbetssätt, arbetsformer och undervisningens innehåll, samt att detta inflytande ökar med stigande ålder och mognad.” Att uppfylla dessa krav är inte helt lätt. Det tar tid med demokrati och ofta blir tiden för knapp för ett ordentligt elevinflytande. Behovet från eleverna av ett demokratiskt inflytande verkar dock finnas.

5.3.2 Eleverna som vill att läraren ska undersöka mer aktivt elevernas förkunskaper

13 svar visade ett större behov av att skolan tog reda på elevernas förkunskaper. En elev svarade ”Jag tycker lärare är dåliga på att ta reda på vad eleverna kan innan ämnet/kursen börjar. Ta reda på vad eleverna kan och inte kan först, sätt sedan ihop planeringen.” En annan gav kritik på hur den ansåg att planeringen av lektioner går till ”Man går alltid igenom planeringen läraren gjort ensam, innan utan att ta hänsyn över vad man lärt sig innan.” Sammantaget visar svaren att eleverna tycker att skolan borde vara bättre på att ta reda på deras förkunskaper och planera undervisningen mer utifrån deras kunskaper. Detta verkar som klippt och skuret ur en bok ifrån lärarhögskolan. Detta är vad alla pedagoger manar: Ta reda på vad eleverna kan först sedan bygg kunskapen på detta (Carlgren och Marton, 2004). Låter så självklart, men verkar ändå så svårt att uppnå. Jag kan förstå att det kan vara svårt att i en klass på 30 elever ha kunskap om vad alla kan. Vissa elever är snabba och villiga att delge sin kunskap och andra blyga och ovilliga. Ett diagnostiskt prov kan visa på nivån i klassen, men

enskilda brister eller extra förmågor måste ändå delges av eleverna själva. Om klassrummet hade ett öppnare klimat kanske eleverna skulle våga delge sina förmågor bättre. Detta pekar på att det behövs mera tid för interaktioner med eleverna, något som nästa grupp efterlyser.

5.3.3 Elever som vill ha mer interaktiv undervisning

Eleverna i denna kategori vill ha en mer lyssnande lärare och ha mera diskussioner om ämnet. Ett svar som belyser den här gruppen är ”Bättre kontakt mellan lärare och elever. Bättre samarbete.” Kontakt med läraren och variation i undervisningen är två saker som efterlyses av denna grupp.

5.3.4 Elever som vill ha en individuell arbetsplan

Sex av eleverna efterlyser en mer individuell arbetsplan. Kommentarer som ”De borde hjälpa en att gå vidare ifrån den nivå man är på, och inte låta en ”vänta” och ”Vet inte riktigt men det är jobbigt att allt går igenom från första början, till och med sånt man måste kunna på högstadiet för att klara g i ett ämne” vittnar om frustration att inte få gå vidare och utvecklas i sin kunskap. Elever som har stora kunskaper i ett ämne måste ha lika stor rätt att få utveckla dessa som elever med basala kunskaper (Lpo94, 2004). I ”Eget arbete – en kameleont i klassrummet” av Österlind (2005) beskriver hon både det positiva och negativa med att låta eleverna arbeta i egen takt. Fördelen är att alla elever får arbeta på sin nivå och utveckla sina kunskaper individuellt är något som dessa elever förespråkar, nackdelen är att interaktionen mellan klasskamraterna minskar (Österlind). Jag hävdar att om demokrati ska vara ledordet i skolan måste eleverna lära sig att respektera varandra. De måste lära sig att kommunicera och anpassa sig efter varandra är något som eleverna lär sig genom att arbeta i grupp. Elever är ibland mycket bättre på att förklara svårigheter för andra elever än läraren då de talar samma språk. I ett klassrum där eleverna antingen arbetar tillsammans eller där elever och lärare går igenom svåra uppgifter tillsammans stimulerar detta till kommunikation om ”hur” uppgiften kan lösas (Säljö, 2000). Hur skulle läraren då kunna tillfredställa både en individuell utveckling och utveckling i gruppen? Jag menar att variation måste bli ledordet, att låta eleverna arbeta både enskilt och i grupp. Att ibland använda sig av de färdigheter som de duktiga eleverna har i undervisningen och låta dem gå individuellt vidare i sina studier. Flera elever i samma situation ifrån olika klasser kan tillsammans få chansen att få undervisning utanför gymnasieskolan på t.ex. universitetet som kan erbjuda en mer avancerad utbildning. På lägre utbildningsnivåer finns det försök i Stockholm där man låter duktiga elever ifrån högstadiet läsa en del av sin matte på gymnasiet (Lindgren, 2006).

En elev i denna grupp var negativ till användningen av sin eller en kamrats förkunskaper i skolan och svarade ”Inte alls, alla måste gå i egen takt. Andra ska inte pressas för en är duktig.” Elever har olika motivationer att lära sig ett ämne (Giota, 2002) men varje ämne har av Skolverket fastlagda kunskapsmål. Utöver dessa kunskapsmål graderar skolan eleverna efter deras förmåga. Detta måste vara den svåraste uppgiften i ett arbete som lärare, att å ena sidan förmedla kunskap och motivera till inläring och å andra sidan sedan gradera resultatet av hur bra eleven lärt sig. Graderingen kan påverka elevens inre motivation negativt (Giota). Inlärningsstempot i klassen styrs av majoritetens kunskapsnivå. De något bättre och de något sämre eleverna får anpassa sig till tempot. Istället för att duktiga elever betraktas som en resurs i klassrummet är de ett hot. Ökad kunskap är skolverkets mål, höga betyg är elevernas. Vilket är lärarnas mål?

5.3.5 Endast ett fåtal vill ha mer utmaningar

Ger skolan tillräckligt med utmaningar i elevernas favoritämne? 84 % av de utfrågade eleverna svarade *ja* på den frågan. Ett fåtal, 27 elever, tyckte inte det. Det är alltså ganska få elever som inte tycker att de får tillräckligt med utmaningar i skolan. Bland de svar från elever som vill ha mer utmaning i skolan var de flesta kopplade till ämnen som ”Svårare uppgifter”, ”Hårdare idrott”, ”Kanske inte lär sig så mkt som jag vill lära mig inom ämnet. Det vet jag inte riktigt, men ibland har det ju varit lite enkelt” och ”Större utmaningar i matematiken på grundskolan !!”. Mer oväntade svar är ”Att se verkligheten mer, gå ut och förstå och vara inne i samhället mer” och ”Fler prov i engelska som verkligen visar hur mycket man kan och inte hur mycket tid man har haft att plugga”.

5.3.6 Användningen av elevernas kunskaper i undervisningen

Bli elevernas kunskaper tillvaratagna i undervisningen? Av de 180 utfrågade eleverna var det 66 som svarade *ja* på det. Betyder det att de 109 som svarat *nej* har kunskaper men inte blivit tillfrågade eller tycker de att de inte har några kunskaper som kan användas i undervisningen? Frågan som den är utformad kan inte ge ett klart svar på det utan endast visa att 66 elever tycker att deras kunskap har använts. På frågan om eleverna vill att deras kunskaper används i undervisningen svarade 71 elever *ja*. Samma gäller i den här frågan där det blir svårt att veta om de resterande eleverna inte tycker det för att de inte vill delge sina kunskaper eller för att de inte tycker sig besitta några extra kunskaper. Skillnaden var stor mellan de två tillfrågade grupperna, 16 % av eleverna på yrkesinriktade programmen tyckte att deras kunskap kunde

användas och 49 % av eleverna på de teoretiskt inriktade programmen. Betyder det att eleverna på yrkesutbildningar generellt inte vill dela med sig av sin kunskap eller tycker de att de inte besitter någon värdefull kunskap som kan vara av intresse? Möjligen har flera av eleverna på yrkesprogrammen låg kapacitetsupplevelse, en låg uppfattning om sin förmåga (Giota, 2002) eller är amotiverade (Vallerand, 1997). På frågan om eleven haft specialkunskaper i sitt favoritämne var det endast 8 av 54 elever som kom ifrån yrkesprogrammen. Betydligt fler, 17, ifrån yrkesprogrammen svarade att någon lärare tillvaratagit deras kunskap i undervisningen. Att flera svarat ja på den frågan beror på att frågan kom efter frågorna om fritidsintressen vilket gör att den kunskap som frågades efter kunde komma ifrån både fritidsintressen och favoritämnena. Detta betyder att det borde finnas fler elever på yrkesprogrammen som har kunskap kopplade till ett fritidsintresse som skulle kunna användas i undervisningen.

Vissa fritidsintressen skulle kunna involveras mer i skolarbetet. Att som t.ex. biologilärare veta om att någon elev har ett speciellt fågelintresse skulle kunna underlätta vid exkursioner och fältstudie av fåglar. Läraren kanske alltför ofta tar förgivet att alla elever tycker om att delge sina kunskaper.

Samma tendens men inte lika framträdande fanns bland eleverna på det teoretiska programmet där 46 svarade *ja* på att de haft/har specialkunskaper i sitt favoritämne och 49 *ja* på att någon lärare tillvaratagit deras kunskap i undervisningen. Men däremot svarade 63 elever att de skulle tycka om att deras specialkunskaper användes i undervisningen vilket betyder att betydligt fler anser att de har kunskaper som kan användas i undervisning. 41 elever gav förslag på vilket sätt deras specialkunskaper skulle kunna användas.

Majoriteten av förslagen föreslår att eleven aktivt ska delta i lektionen genom att delge sin kunskap till läraren eller eleverna. Kommentarer som ”Att man får ha en egen lektion för klassen, Lära andra!”, ”Jag hade en lektion i hur man spelar handboll, vilket fungerade bra och var roligt+givande” och ”En person kan inte allt om man vänder det så att elever får agera lärare ibland så kanske man får bort tråkighet stämpeln” visar på ett intresse att dela med sig av sin kunskap. Andra föreslår ett ökat arbete med egen fördjupning inom ämnet.

Hur har då elevernas kunskap använts i undervisningen? 54 av det utfrågade 180 eleverna svarade *ja* på frågan *Har du haft/har du specialkunskaper i ditt favoritämne som din lärare i*

ämnet inte hade/har? och 33 av dessa hade haft en lärare som varit medveten om dessa kunskaper. En tredjedel av eleverna med mera kunskap har fått agera ”hjälp lärare” och 1/5 del har fått redogöra för sina kunskaper inför sina klasskamrater. Det visar att en del elever har fått aktivt delta i undervisningen även om flertalet fått hjälpa andra elever mer än kanske aktivt hålla lektioner. Sammanfattningsvis finns det flera elever av de jag frågat som anser att de har kunskaper som mera aktivt skulle kunna användas i undervisningen. Det finns ett stort intresse hos dessa elever att dela med sig av sin kunskap genom att själva mera aktivt delta i undervisningen.

5.4 Praktisk tillämpning av resultatet och fortsatt forskning

Resultatet ifrån denna studie visar på att det finns en hel del elever med specialkunskaper i skolan som gärna skulle vilja vara mer aktiva i undervisningen. Eleverna besitter en mångfald av kunskap som inte får förbli osynlig i skolan. Om läraren lyckas involvera elevernas talanger och kunskaper i skolarbetet så kan detta öka elevernas motivation och tillfredsställelse i skolan. Det pekar på något som säkert flertalet lärare är medvetna om, svårigheten att utnyttja elevernas inneboende kunskap. Det jag kommer ta med i mitt praktiska arbete som lärare ifrån denna undersökning är att mer medvetet utveckla eleverna till en resurs i undervisningen istället för att behandla dem som mottagare för undervisning. Jag kommer att arbeta för att ge dem mer inflytande om undervisningens utformning och mer aktivt undersöka deras förkunskaper och lägga upp undervisningen ur ett mer samlärande (Williams et al., 2000) perspektiv. Att arbeta med undervisningsformer som låter elever både lära ut och lära mer av varandra. Förhoppningsvis kan jag på så vis upprätthålla och utveckla elevernas passion att inhämta nya kunskaper om naturens fenomen. Då många elever ansåg att de hade stor nytta av sitt fritidsintresse i skolarbetet kommer jag som lärare utnyttja detta intresse mer aktivt i undervisningen. Många fritidsintressen berör också ett flertal skolämnen. Exempelvis skulle fotboll kunna användas som utgångspunkt i både geografi, samhällskunskap, språk, matematik, biologi och idrott.

Enkäten gav svar på långt fler frågor utanför examensarbetets ramar. En aspekt utanför detta examensarbete som skulle vara intressant att studera vidare är varför idrott är ett så populärt ämne och vidare vad andra ämnen kan lära sig av idrott. I en fortsättning på denna undersökning skulle det vara intressant att göra en komplettering genom att göra en del intervjuer av lärare om hur de använder elevernas förkunskaper i undervisningen och hur de

förhåller sig till denna kunskap. Det skulle också vara spännande att undersöka om elever som i undervisningssituationer får dela med sig av sin kunskap till andra elever får en ökad motivation till skolarbetet.

REFERENSER

Ahl, H. (2004) Motivation och vuxnas lärande – en kunskapsöversikt och problematisering, *Forskning i fokus*, nr. 24, Myndigheten för skolutveckling

Ahlberg, A. (2001) *Lärande och delaktighet*, Lund: Studentlitteratur

Ames, C. (1992) Classrooms, goals, structures, and student motivation. *Journal of Educational Psychology*, 84, 261–271.

Björnsson, M. (2005) *Kön och skolframgång: tolkningar och perspektiv: Ett uppdrag för myndigheten för skolutveckling*, Stockholm: Liber

Carlgren, I. & Marton, F. (2004) *Lärare av imorgon*, Stockholm: Lärarförbundet

Fredricsson, J. & Palmqvist, E. (2005) *Vadå begåvad – en kvalitativ studie om begåvade barn*, (C-uppsats från lärarprogrammet, Institutionen för tematisk utbildning och forskning – ITUF). Norrköping: Linköpings universitet.

Giota, J. (2002) Skoleffekter på elevers motivation och utveckling. En litteraturöversikt. *Pedagogisk forskning i Sverige*, årg 7

Henriksson, D. (2007) *Motivation – En lärares resonemang kring området*, (C-uppsats i specialpedagogik, Estetisk-filosofiska fakulteten) Karlstad: Karlstad Universitet

Högskoleverket (2003) *Universitet och Högskolor: Högskoleverkets Årsrapport 2003*. Stockholm: Högskoleverket

Jenner, H. (2004) Motivation och motivationsarbete i skola och behandling, *Forskning i fokus*, nr. 19, Myndigheten för skolutveckling

Johansson, B. & Svedner P. O. (2001) *Examensarbetet i lärarutbildningen: Undersökningsmetoder och språklig utformning*, Uppsala: Kunskapsföretaget i Uppsala

Larsson, E. (2004) *Mobbad? Det har vi inte märkt!*, Stockholm: Liber

Lindgren, K. (2006) *Meningsfull undervisning för högpresterade*, Artikel publicerad i LRF tidning Skolvärlden, nr 19 sid. 14-15

Lpo94, *Lärarens handbok* (2004) Stockholm: Lärarförbundet

Löwenborg, L. & Gíslason, B. (2003) *Lärarens arbete*, Stockholm: Liber

Nationalencyklopedin (1994) band 13, Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker

Skolverkets betygsstatistik på riks-, kommun- och skolnivå från läsåret 2005/06 (2007)
Stockholm: Skolverket

Skolverket (2003) *Attityder till skolan*, Stockholm: Skolverket

Säljö, R. (2000) *Lärande i praktiken ett sociokulturellt perspektiv*, Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag

Vallerand, R. J. (1997) *Toward a hierarchial model of intrinsic and extrinsic motivation*. I Zanna, M. P. (red.) *Advances in experimental social psychology vol 29*, United States of America: Academic Press.

Williams, P.; Sheridan, S. & Pramling Samuelsson I. (2000) *Barns samlärande – en forskningsöversikt*, Stockholm: Skolverket

Österlind, E. (2005) *En skräddarsydd skola för alla?* I Österlind E. (red.) *Eget arbete – en kameleont i klassrummet perspektiv på ett arbetssätt från förskola till gymnasium* Lund: Studentlitteratur

Bilaga 1 Enkäten som delades ut till eleverna

Den här enkäten har till syfte att studera om skolan tar till vara och utvecklar elevens förkunskaper och specialintressen.

Personliga uppgifter

1. Vilket år är du född? .....
2. Vilket kön är du?   kvinna   man
3. Vilket program går du på gymnasiet? .....
4. Hur valde du program? (Välj helst ett alternativ.)
  - slumpen
  - eget intresse
  - goda framtidsutsikter
  - goda möjligheter att läsa vidare vid universitet
  - det ger ett yrke utan vidare utbildning
  - annat .....
5. Har någon av dina föräldrar en högre akademisk utbildning?
  - Ja, båda har en universitetsutbildning
  - Ja, en har en universitetsutbildning
  - Nej
6. Kunde du läsa innan du började skolan?   Ja   Nej   Minns inte

Specialintressen/ förkunskaper/ favoritämnen i skolan

7. Vilket ämne tyckte du bäst om i (Ringa in ett alternativ)
  - a. **åk1-3?**   Matematik NO Musik Svenska SO Idrott Bild Slöjd
Alla ämnen Inget ämne Annat ämne nämligen.....
  - b. **åk4-6?**   Matematik NO Musik Svenska SO Idrott Bild Slöjd Engelska
Alla ämnen Inget ämne Annat ämne nämligen.....
  - c. **åk7-9?**   Matematik Biologi Musik Svenska Kemi Idrott Bild Slöjd Engelska Fysik
Språk* Alla ämnen Inget ämne Annat ämne nämligen.....
  - d. **åk1gy-2gy?** Matematik Naturkunskap Svenska Samhällskunskap Idrott Engelska Språk Kemi
Biologi Historia Alla ämnen Inget ämne Annat ämne nämligen.....

---

* Med språk menas tillvalspråk som t.ex. franska, tyska eller spanska.

8. a. Har ditt favoritämne ändrats genom åren?

Ja   Nej   Har aldrig haft något favoritämne

b. Om Ja vilket alternativ stämmer bäst in på varför?

- Byte av lärare ändrade intresset
 Ämnet blev för svårt
 Ämnet blev för lätt
 Ett annat ämne blev mer intressant

9. a. Har du haft/har du specialkunskaper i ditt favoritämne som din lärare i ämnet inte hade/har?   Ja   Nej

b. Om Ja var din lärare medveten om det?   Ja   Nej

c. Om Ja hur har din lärare använt din kunskap i ämnet? (Välj ett alternativ som passar bäst)

- Inte alls
 Jag har fått agera "hjälp lärare"
 Min lärare har rådfrågat mig inom ämnet
 Jag har fått redogöra för mina kunskaper inför mina klasskamrater
 Min lärare har låtit mig gå vidare i ämnet på egen hand
 Inget av ovan utan .....
 .....
 .....

10. a. Tycker du att man använder dina och dina kamraters förkunskaper i skolan?

Ja   Nej

b. Om Nej på vilket sätt skulle man kunna använda den kunskapen bättre?

.....
 .....
 .....

11. a. Tycker du att du fått tillräckligt med utmaningar i skolan i ditt favoritämne?

Ja   Nej

b. Om Nej vilken utmaning skulle du velat ha inom ditt favoritämne?

.....
 .....
 .....

12. a. Har du något fritidsintresse?

Ja, flera   Ja   Nej

b. Om Ja nämn de två viktigaste fritidsintressen?

.....
 .....

13. Känner dina lärare till något/ några av ditt/dina fritidsintresse/n?

Ja Nej Har inget fritidsintresse

14. Har du haft någon nytta av ditt fritidsintresse i skolarbetet?

Ja Nej

15. Har någon lärare tillvaratagit dina kunskaper i sin undervisning?

(T.ex. dina kunskaper om datorer, fåglar, djur, i astronomi, motorcyklar, musik, mode etc.)

Ja Nej

16. a. Skulle du tycka om att ditt/ dina specialkunskap/er användes i undervisningen?

Ja Nej

b. Om **Ja** på vilket sätt skulle du vilja att ditt/ dina specialkunskaper användes?

.....
 .....

17. Vilket stämmer bäst in på dig;

- Jag har alltid haft lätt i skolan
 Jag tycker skolan har varit lagom svår
 Jag tycker skolan har varit svår
 Jag tycker skolan har varit tråkig/ointressant

18. Hur mycket tid utanför lektionstid lägger du ner på skolarbete?

- 0-1 timme i veckan
 2-4 timmar i veckan
 1 timme varje dag
 mer än 1 timme varje dag

19. Är du nöjd med din skolgång?

- Ja
 Nej
 Delvis

20. Är du nöjd med ditt val av gymnasieutbildning?

Ja Nej

21. Övriga kommentarer:

.....
 .....

Tack för din medverkan !!!!!

Bilaga 2.

Nedan presenteras de oredigerade förslagen från eleverna (se avsnitt 4.3). De är uppdelade under de tidigare framtagna kategorierna. Svaren är markerade med normal stil då den svarande eleven kommer ifrån teoretiska program och *kursiv stil* om den kommer ifrån yrkesinriktade program.

Fråga 10.**Eleverna som vill ha mer inflytande och bestämma mer om undervisningens utformning.**

1. "Mer tid i skolan. Presentationer, de med förkunskaper kan hjälpa andra elever."
2. "Låta elever hålla i lektioner någon gång ibland."
3. "Inte lägga all vikt vid hur mycket man pluggar."
4. "Till att eleven får lära andra elever vid ngt tillfälle."
5. "Fråga eleverna mer. Det är mycket snack om elevdemokrati ingen elev märker av det sen bara massa snack."
6. "Elever skulle kunna hålla fler lektioner."
7. "Läraren skulle ta upp dessa kunskaper i sin undervisning."
8. "Låta oss ha större inflytande på lektionerna."
9. "Ta till sig ny kunskap för att göra undervisningen bättre."
10. "Bestämma mer själva."

Elever som vill att läraren mer aktivt ska undersöka elevernas förkunskaper.

1. "Jag tycker lärare är dåliga på att ta reda på vad eleverna kan innan ämnet/kursen börjar. Ta reda på vad eleverna kan och inte kan först, sätt sedan ihop planeringen."
2. "Man kanske kan undersöka i början vad alla elever är bra på och vad de kan."
3. "Koll av kunskap innan kurs börjar-fördjupad kunskap i vissa områden."
4. "Först och främst får man väl ta reda på om några användbara förkunskaper finns. De kanske kan undervisa lite, men det får inte gå till överdrift. De ska inte få privilegier bara för att de kunde mer än de andra eleverna innan."
5. "Vad vet ni om, vad vill ni veta?"
6. "Fråga vad eleverna kan om ämnet innan man börjar arbeta med det."
7. "Fråga vad vi vet."
8. "Man skulle kunna diskutera området som helhet i början av ett område för att se vilka förkunskaper som finns."
9. "Lärare styr väldigt mycket i undervisningen. Men de måste ju ta hänsyn till alla, alla har ju inte samma förkunskaper."
10. "Man går alltid igenom planeringen läraren gjort ensam, innan utan att ta hänsyn över vad man lärt sig innan."
11. "Man skulle behöva börja med att ta reda på att den finns överhuvudtaget."
12. "Ta reda mer exakt om vad vi vet, hur mkt vi vet osv."
13. "Ta reda på vad eleverna kan, isf hjälpa till i undervisningen."

Elever som vill ha mer interaktiv undervisning, frågor och diskussioner eller mer variation.

1. "Lärarna måste lyssna mer." (2 identiska svar.)
2. "Frågor av läraren oftare."
3. "Diskutera ämnet."
4. "Mer variation i undervisningen"
5. "Bättre kontakt mellan lärare och elever. Bättre samarbete."

Elever som vill ha en individuell arbetsplan.

1. "De borde hjälpa en att gå vidare ifrån den nivå man är på, och inte låta en 'vänta'."
2. "Vet inte riktigt men det är jobbigt att allt gås igenom från första början, till och med sånt man måste kunna på högstadiet för att klara g i ett ämne. Det tar sån tid, man kunde få lära sig mer nytt istället."
3. "Inte alls, alla måste gå i egen takt. Andra ska inte pressas för en är duktig."
4. "Genom att låta eleven någon gång arbeta med 'personliga' arbeten" (2 identiska svar.)
5. "Sätta upp individuell arbetsplan."

Fråga 11.**Elever som vill ha mer utmanande uppgifter.**

1. "Det vet jag inte riktigt, men ibland har det ju varit lite enkelt."
2. "Svårare uppgifter."
3. "Hårdare idrott."
4. "Fler prov i engelska som verkligen visar hur mycket man kan och inte hur mycket tid man har haft att plugga."
5. "Att se verkligheten mer, gå ut och förstå och vara inne i samhället mer."
6. "Mer?"
7. "Vad som helst."
8. "Större utmaningar i matematiken på grundskolan !!"
9. "Man skulle ha fått visa vad man kunde lite mer."
10. "Kanske inte lär sig så mkt som jag vill lära mig inom ämnet."

Elever som vill ha förändrad undervisningsform.

1. "Både ja och nej. Man kanske skulle följa upp lärarna mer beroende på hur de sätter betyg."
2. "Mer individanpassat."
3. "Mer inriktningar på idrotten så att man kan välja vad som passar en bäst."
4. "Mer inriktat på det jag är bra på, fotboll."

Fråga 16.**Elever som vill förmedla sin kunskap.**

1. "Hålla en lektion, föredrag etc."
2. "Läraren skulle ta upp dessa kunskaper i sin undervisning."
3. "Jag kan berätta."
4. "En person kan inte allt om man vänder det så att elever får agera lärare ibland så kanske man får bort tråkighet stämpeln."
5. "Man ska kunna få berätta och lära ut om det som intresserar än."
6. "På ett ödmjukt och diskret sätt."
7. "Att man får ha en egen lektion för klassen."
8. "Genom att lära andra av mina kunskaper."
9. "Genom att delge mina kunskaper till andra."
10. "Delge mina kunskaper till andra."
11. "Mer utvecklat under lektionerna."
12. "ex. Då vi pratar om musik, spelar musik m.m."
13. "Lära andra!"
14. "För att lära andra."
15. "Att få hjälpa andra."
16. "Spela komp med pianot medan klassen sjöng."

17. "Man kanske kan få lära andra något."
18. "Hjälpa till i klassen."
19. "Datakurs för lärare." (2 identiska svar.)
20. "Att man berättar inför klassen om vad man kan."
21. "Genom lite prat bara."
22. "I idrotten – läraren skulle kunna visa större intresse för elevernas idrotter utanför skolan."
23. "Vid fördjupning fråga mig om det."
24. "Jag hade en lektion i hur man spelar handboll, vilket fungerade bra och var roligt+givande."
25. "Berätta om egna erfarenheter."
26. "På svenska kan man skriva uppsats eller hålla tal om kunskaperna."
27. "Nytt sätt att lära sig genom."
28. "Så att man kan hjälpa andra och dra paralleller. Man lär sig mer då."

Elever som vill utvecklas individuellt.

1. "Vore trevligt om man kunde få göra mer specialarbeten om valfria ämnen."
2. "Anpassade efter individ+specialkunskaper."
3. "Mer individuella prov."
4. "Ex. få göra arbeten om ämnen man intresserar sig för."
5. "Arbeten osv."
6. "Det är alltid kul att hålla på med saker man är intresserad av. Uppsatser och annat."
7. "Att man kan få välja att t.ex. göra ett arbete om sitt intresse."
8. "Man kan få göra ex. ett specialarbete i psykologi m.m som har m. det att göra."
9. "Man skulle kunna ha redovisningar där man får berätta om ämnet."
10. "Att man fick berätta lite om det."
11. "Berätta inför klassen."

Elev som vill ha en bättre utredning av förkunskapen.

1. "Att man tog reda på att de fanns först och främst."